

*О.І. Кіян
(м. Кіровоград)*

Великочий В.С. Українська історіографія суспільно-політичних процесів у Галичині 1914–1919 рр.: монографія / Володимир Великочий. – Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2009. – 812 с.

Розвиток історичних знань в незалежній українській державі за останні 18 років пройшов доволі складний, неоднозначний шлях: від моновекторного, заідеологізованого – до багатогранного, насиченого новими методологічними підходами й засадами. При цьому звичними для сучасних істориків стають наукові дискурси з різноманітних проблем вітчизняної історії, історіографії, які хоч і мають доволі контраверсійний характер, все ж намагаються виконати надзвичайно важливе завдання – визначити сукупність методик, принципів, методів, іншого наукового апарату та інструментарію для відтворення процесу історичного розвитку українського народу.

Праця кандидата історичних наук, доцента кафедри історіографії і джерелознавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Великочого Володимира Степановича присвячена власне аналізу історіографічного доробку українських істориків про один з епізодів вітчизняної історії – Українську революцію початку ХХ століття, її закономірності й особливості протікання в Галичині, тим суспільно-політичним процесам, що мали місце в краї в цей період, їхньому впливу на подальший розвиток українства.

Процес нагромадження знань й осмислення цієї теми в українській історіографії зумовлювався як науковими (теоретико-методологічні парадигми, дискурси, тощо), так і позанауковими чинниками. Така тенденція притаманна всім етапам історіографічного процесу: партійно-політична та ідейна заангажованість, національно-патріотичний пафос, глорифікація минулого, моноетноцентризм знаходили свої специфічні прояви у західноукраїнській літературі міжвоєнного періоду, в надбаннях українського зарубіжжя, у працях радянського періоду та в сучасних вітчизняних дослідженнях. Прискіплива увага широкої громадськості, соратників по політичних угрупованнях, зрештою, й колег по «історичному цеху» змушувала дослідників повсякчас «підправляти» свої історіописання відповідно до власних смаків, уподобань, очікувань. Це породило широке розмаїття думок, оцінок, поглядів як на фундаментальні процеси, що є головним змістом і суттю суспільно-політичних процесів у Галичині 1914–1919 рр., так і на конкретно-історичні події, явища, дійових осіб, які визначають окремі грані його складної палітри.

Такі науково-теоретичні й громадсько-політичні обставини та пізнавальні потреби зумовлюють і актуалізують доцільність проведення спеціального комплексного історіографічного аналізу всього масиву історичної й іншої літератури про національно-політичний рух у Галичині в 1914–1919 рр. Чергове переосмислення відображеного в ній як загального досвіду розвитку історичної і суспільної думки, так і зазначеної

конкретно-історичної теми сприятиме формуванню і корегуванню більш виразного образу минулого в масовій історичній свідомості, розв'язанню певних політичних і національно-культурних проблем сучасного державотворення та становитиме продуктивний внесок у сучасну історичну науку в Україні, яка переживає складні пострадянські трансформаційні процеси.

У роботі запропоновано власний авторський погляд на теоретико-методологічні засади вивчення історіографії історії Галичини за доби Першої світової війни та української державності 1918–1919 рр.; здійснено систематизацію і класифікацію джерельного комплексу дослідження та його видову характеристику. Відповідно до окреслених предмета і завдань роботи запропоновано оригінальну характеристику історіографічних періодів, які відображають динаміку й особливості нагромадження знань із порушеної теми. До наукового обігу залучено як чимало маловідомих публікацій представників інтелектуальної еліти та праць, що становлять бібліографічну рідкість, так і найновіші наукові розробки, які ще не піддавалися історіографічному аналізу. Поряд з визначенням «вузьких місць» у вивченні конкретних наукових проблем, уточнено авторство окремих публікацій, вказано на допущені фактологічні неточності, визначено комплекс дискусійних питань, які потребують поглибленого вивчення, окреслено контури і можливі підходи для їх подальшої розробки.

Вважаємо, автор цілком справився з поставленим завданням. Однак, поряд з позитивними результатами, в роботі присутньо і ряд дискусійних позицій. Зокрема, не зовсім переконливими, на нашу думку, є хронологічні межі дослідження окресленої теми. Верхня межа – 1914 рік – не викликає заперечень і навіть серйозних дискусій в сучасній історичній науці. Нижня межа – 1919 рік – є доволі дискусійною. Так, В.Великочий зазначає, що в середині 90-х років XX століття розгорнулася доволі гостра полеміка щодо визначення хронологічних меж Української революції, зокрема щодо включення до цього процесу й тих, що відбувалися на західноукраїнських землях в період ЗУНР (1918–1923 рр.) і в часовому вимірі виходили за межі уже усталених на той момент концепцій. В результаті плідного дискурсу науковці стали дедалі більше схилитися до «компромісної» позиції, поділяючи історію ЗУНР на два окремі періоди: так званий «територіальний», коли держава «реально проіснувала» 257 днів (до 16 липня 1919 р.) на західноукраїнських теренах, та «емігрантський», «позатериторіальний», «екзильний», «дипломатичний» (до березня 1923 р.), коли в Галичині фактично панував польський державно-політичний режим. Автор пропонує вважати 1914–1919 «воєнно-революційною добою» і піддає історіографічному аналізу ті праці, що висвітлюють процеси саме в цей часовий проміжок. Мотивацією нижньої межі (1919 р.) є для вченого той факт, що з липня цього року Галичина стала складовою Речі Посполитої, а процеси, які відбувалися в краї з цього часу відбувалися в іншій суспільно-політичній площині.

Такий підхід, на нашу думку, вимагає більш ґрунтовної аргументації, хоч, звичайно має право на існування.

В цілому, монографічне дослідження «Українська історіографія суспільно-політичних процесів у Галичині 1914–1919 рр.» є самостійним, глибоким, актуальним і новим, відповідає вимогам ВАК до такого типу робіт, визначає та накреслює нові напрями досліджень воєнно-революційної доби в Україні.